

Una anàlisi politicoeconòmica de l'acord PP-PNB sobre pensions i la seva transcendència futura

Josep Reyner, economista. Juliol del 2018

“... estem a l'avantsala d'un principi de «contrareforma». I aquesta podria venir de la mà de la comissió pel Pacte de Toledo [...] (que) està valorant la possibilitat de tornar a un esquema d'indexació condicionat a l'evolució de l'economia...”

Les reformes de pensions del 2011 (del PSOE de Zapatero) i, molt especialment, les del 2013 (ja amb el PP), fetes sota la pressió aclaparadora dels mercats de capitals –és a dir, dels creditors– i de la Unió Europea, havien condemnat els pensionistes espanyols i catalans a un futur de reducció progressiva del poder adquisitiu i de les mateixes pensions inicials de sortida, és a dir, a una agudització de la ja aleshores precària situació d'una gran majoria d'ells.

La reforma del 2011 (Llei 27/2011 d'1 d'agost)

Les principals línies d'actuació van ser:

- **Retard gradual en l'edat de jubilació**, des dels 65 anys fins a quedar fixada en els 67 anys en l'any 2027.
- **Augment gradual des dels 15 últims anys de cotitzacions fins als últims 25** (en 2022 i anys successius) del període sobre el qual es calcula la base reguladora.
- **Increment dels períodes de cotització exigits**: s'incrementa des 35 anys fins a 37 anys (en 2027 i anys successius) per accedir al 100% de la base reguladora.
- **Estimulació de la prolongació de la vida laboral** més enllà de l'edat de jubilació ordinària.

La reforma del 2013 (Llei 23/2013, de 23 de desembre)

Incorpora dues importants novetats:

- **Factor de revaloració**: Nova fórmula per a calcular la revaloració anual de les pensions, que deixa de tenir l'evolució dels preus com a única referència per a lligar l'increment a la situació de la Seguretat Social. Es tenen en compte tres indicadors: La diferència entre ingressos i despeses de la Seguretat Social, la variació del nombre de pensions contributives i la variació interanual de la pensió mitjana del sistema. Com que la fórmula dona un resultat negatiu permanent (s'haurien d'abaixar les pensions cada any), se situa un límit mínim de revaloració, que és el que opera en la pràctica, del 0,25% anual.
- **Factor de sostenibilitat**: Pretén ajustar la pensió inicial de jubilació a la variació de l'esperança de vida, en el moment d'accedir-hi. Entraria en vigència a partir de l'1 de gener de 2019 i s'estima que en la seva primera aplicació, la de l'any 2019, pot suposar una rebaixa de la pensió inicial del 0,5%-0,6%. Però aquest factor s'actualitzaria cada cinc anys, de manera que les pensions inicials cada cop rebrien un descompte més important si, com és d'esperar, l'esperança de vida continua augmentant.

Amb l'acord entre el PP i el PNB, aquestes reformes de les pensions han quedat en entredit. S'han produït en el moment de màxima debilitat de l'anterior Govern del PP, quan la seva legislatura penjava d'un fil i amenaçava haver d'anticipar eleccions quan totes les enquestes anunciaven la victòria de Ciudadanos, el nou partit hegemònic de la dreta. Amb aquest acord, el PP salvava –aparentment– la legislatura i tranquil·litzava per un temps els pensionistes que havien iniciat ja una escalada de mobilitzacions que anaven a constituir-se en un nou front a més dels que ja l'estaven pressionant (Catalunya, la corrupció...). Per la seva banda, l'acord permetia al PNB dissimular els altres aspectes –menys honorables– de l'acord (l'incompliment

de les seves pròpies promeses de no aprovar pressupostos fins que no s'ajuequés el 155). I després ha passat el que tots sabem.

La funció de l'acord era, i és, comprar temps quan la pressió dels pensionistes al carrer s'aguditzava cada dia més. El temps els va bé a tots, tant al PP com al PSOE; a tots excepte a Ciudadanos. Ningú vol posar-se 8,7 milions de vots en contra, i menys en dos anys electorals intensos com seran els propers. I per a obtenir acords, ja se sap, res millor que un govern dèbil.

Els termes de l'acord PP-PNB en matèria de pensions

- L'augment de les pensions per al 2018 serà de l'1,6 % (segons la inflació prevista en el moment de signar l'acord), però està desvinculat de l'IPC real. En aquests moments l'IPC espanyol està en una taxa interanual del 2,1% i l'IPC català en el 2,3%. Per tant, no es garanteix el manteniment del poder adquisitiu.
- L'augment per al 2019 seria també del 1,6%, però sempre que no hi hagués un acord previ al Pacte de Toledo al respecte. És a dir, es podria aplicar una cosa diferent, si així s'acorda a la comissió.
- S'endarrereix l'aplicació del factor de sostenibilitat fins que el Pacte de Toledo acordi les mesures per a garantir l'estabilitat del sistema i, en tot cas, no després de l'1 de gener del 2023.

De moment, l'acord ja ha provocat problemes amb la UE. Molt especialment quan es va anunciar que es pretenia finançar part del cost amb un impost a les tecnològiques (l'anomenada «taxa Google») que encara no està ni dissenyat. La CE ja va avisar que no es poden finançar pujades de pensions amb impostos que no existeixen. La taxa Google no està consensuada a nivell europeu encara i, en cas de ser aprovada unilateralment, difícilment podria arribar a cobrir els 1.500 milions del 2018 i els 1.800 estimats per al 2019 (i creixents cada any) que suposa l'increment de les pensions. La Comissió també ha advertit dues coses importants: 1) que no es creu la consecució de l'objectiu de dèficit públic del 2,2% del PIB per al 2018 i 2) que les seves estimacions, després del pacte, s'eleven en una dècima fins a un 2,7%, cinc dècimes per sobre de l'objectiu, poca broma.

Tot indica que l'acord es mantindrà després de la moció de censura en formar part de les condicions que el PNB ha posat per votar-hi a favor, però també perquè el PSOE s'hi sent còmode. Per tant, estem a l'avantsala d'un principi de «contrareforma». I aquesta podria venir de la mà de la comissió pel Pacte de Toledo que, com és sabut, és l'instrument creat per què el partit en el govern no assumeixi tot sol els costos de la crisi del sistema de pensions.

Ara, la comissió del Pacte de Toledo està valorant la possibilitat de tornar a un esquema d'indexació condicionat a l'evolució de l'economia, fent marxa enrere en una gran part de les reformes abans explicades. D'altra banda, s'haurà d'acabar amb aquesta fórmula de finançament actual del dèficit de la Seguretat Social (mitjançant deute del Tresor) tal com ja ha dit el Tribunal de Comptes. Es d'hora per a valorar el que surti d'aquest òrgan, que té per missió formular recomanacions al Congrés i al Govern. Però les alarmes ja s'estan encenent a Europa. Les reformes del 2011 i, especialment, del 2013, conjuntament amb el manteniment d'una política d'austeritat, eren la pedra angular perquè el deute espanyol en algun moment llunyà pogués tornar a nivells tolerables per part dels creditors de l'Estat espanyol (BCE inclòs). El nomenament de Nadia Calviño com a ministra d'Economia té molt a veure a intentar tranquil·litzar aquestes inquietuds.

Sigui quin sigui el resultat del Pacte de Toledo, la qüestió pendent és la mateixa: com es garanteix la viabilitat del sistema, si es pretén complir, per una banda, amb les exigències de la UE (o dels creditors del Regne d'Espanya, que és el mateix) i, per l'altra, es vol donar una mínima garantia als pensionistes –actuals i futurs– que la seva darrera etapa vital no serà d'un

empobriment vergonyós que pot conduir molta gent a situacions dramàtiques. Però tinguem en compte una cosa: d'una forma o altra, els creditors (o la UE, que s'hi assembla molt) no permetran que Espanya s'aparti del camí dolorós del «despallanquejament» i el retorn a nivells d'endeutament més raonables.

Només un creixement sostingut com l'actual pot actuar de pal·liatiu. Qualsevol crisi de creixement pot provocar la crisi del sistema. A tot això, els «vents de cua» s'estan apagant a poc a poc. El petroli ha passat dels 30 dòlars/barril el 2016 als prop de 75 dòlars actuals. El BCE redueix un cop més el seu programa de deute i anuncia que al final de l'any el deixarà d'aplicar i es limitarà a renovar els venciments de la cartera existent. La bona notícia és que el creixement a Europa encara continuarà durant el 2018 i continuarà afavorint les exportacions i el turisme, que són la base del creixement actual.

La crisi de l'Estat continua.